

Barnomsorg på obekväm tid – För vem?

Samir Sandberg

Mars 2012

Kommunal

Innehåll

1. Inledning.....	4
Uppdraget	5
Metod	5
2. Samhällsekonomiska antaganden.....	6
Samhällsekonomisk kalkyl av effekten av barnomsorg.....	6
Värdering av intäkter och kostnader	7
3. Barnomsorgens historiska utbyggnad	10
4. Barnomsorgen och dess kostnader	12
5. Löner och produktionsvärde	14
Långtidseffekter på lön	14
6. Frigjord arbetskraft.....	16
7. Intäkter och kostnader per timme	17
8. Omsorg på obekväma arbetstider	19
Kostnader vid en utökning.....	19
Intäkter vid en utökning	20
9. Vinnare och förlorare.....	22
10. Slutsats.....	24
11. Källförteckning.....	25

Sammanfattning

Är det ur samhällets perspektiv lönsamt att utöka öppettiderna inom barnomsorgen? Det är frågan som den här rapporten försöker besvara. Ett sätt att besvara frågan är att jämföra effekterna på samhällets kostnader och intäkter av ökade öppettider med hjälp av en samhällsekonomisk kalkyl. Pwc har på uppdrag av Kommunal försökt göra en sådan beräkning.

Under 2010 hade enligt Skolverket endast 118 av Sveriges 290 kommuner någon form av barnomsorg på obekvämt arbetstid. Det innebär att trots att cirka 30 procent av arbetskraften jobbar kvällar eller helger erbjuder mindre än hälften av alla kommuner barnomsorg på dessa tider. En nyligen genomförd intervjuundersökning av LO visar att var fjärde förälder inte kan arbeta heltid utifrån öppettiderna i förskolan (Novus, 2012). Mammor har större problem än pappor. Arbetare har större problem än tjänstemän.

Den här rapporten visar att utökade öppettider inom barnomsorgen är lönsamt för samhället. Om föräldern har en månadslön på 22 000 kronor visar kalkylen att utökade öppettider genererar en vinst på:

- Drygt 90 kronor i timmen i de fall verksamheten kan vara i befintliga lokaler och föräldern får ersättning för obekvämt arbetstid med 30 procent.

De största vinnarna är barnfamiljerna som får möjlighet att öka sina förvärvsinkomster. På kort sikt är kommunerna förlorare i och med att deras initiala kostnader överstiger skatteintäkterna från föräldrarna. I ett längre perspektiv står dock alla som vinnare – föräldrarna som får ökade inkomster och kommuner, landsting samt stat som får fler medborgare som förvärvsarbetar, vilket ger ökade skatteintäkter.

Med kalkylen i hand är det därför ur samhällssynpunkt svårt att förstå varför många kommuner avstår från att erbjuda ökade öppettider inom barnomsorg. Det ter sig som en både efterlängtd och välgrundad social investering för framtiden.

Barnomsorg på obekväm tid – För vem?

---

1. Inledning

I dag är det brist på barnomsorg på obekväm arbetstid. Kommunal har i en tidigare undersökning visat att var tredje medlem, med barn i förskolan, inte kan arbeta heltid på grund av deras öppettider.

Barnomsorg ska både ge barn omsorg och stimulera dem i deras utveckling. Den ska vara rolig för barnen och göra det möjligt för föräldrar att förvärvsarbeta eller studera. Kommunal anser att barnomsorgen ska fungera för medlemmarna, barnen, föräldrarna och som samhällsfunktion.

Enligt skollagen (2010:800) har barn som är bosatta i Sverige och inte har börjat i förskoleklass eller i skola rätt till förskola från ett års ålder om föräldrarna arbetar eller studerar. Föräldrar och barn har inte rätt att kräva förskola under kvällar, nätter, veckoslut eller i samband med större helger. Däremot ska kommunerna sträva efter att erbjuda omsorg för barn under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrars förvärvsarbete och familjens situation i övrigt (kap 25, 5 §).

Kommunal har under flera år uppmärksammat bristen på barnomsorg på obekväm arbetstid. I rapporterna "Varför finns det inte Nattis när det finns Dagens? (Kommunal och Hotell och Restaurangfacket, 2010) och i "Alla andra hämtar tidigt" (Kommunal, 2011) ingår en beskrivning av ett samhälle där allt fler arbeten sker på obekväm arbetstid.

LO har också uppmärksammat problemet och visar att ungefär var fjärde förälder inte kan arbeta heltid med dagens öppettider inom förskolan (Novus Opinion, februari 2012). Problemet är något större för mammor än för pappor. Gymnasieutbildade föräldrar har större problem än högskoleutbildade. Undersökningen indikerar att problemet är större för föräldrar som bor i storstäder än för dem som bor i mindre städer och i glesbygd. Huruvida politikerna har mött deras behov är osäkert. I dag har exempelvis Skellefteå och Kalmar fler barn inskrivna på obekväm arbetstid än både Stockholm och Göteborg.

En bra förskola med hög kvalitet stärker också arbetslinjen i och med att föräldrar får möjlighet att gå till arbetet med vetskap om att barnen har en god omsorg. I dag är en utbyggd barnomsorg en förutsättning för att båda föräldrarna ska kunna förvärvsarbeta och vara självförsörjande. Det är ett grundfundament för både jämställdhet mellan kvinnor och män och för jämlikhet mellan barn med olika socioekonomisk bakgrund.

Hösten 2011 erbjöd mindre än hälften av landets kommuner barnomsorg på kvällar, nätter och helger. Kommunal är inte nöjd med dagens situation. Många kommuner anser att ökade öppettider är alltför dyrt. Därför har pwc fått i uppdrag att genomföra en samhälls-

ekonomisk lönsamhetskalkyl av ökade öppettider inom barnomsorgen. Målet är att kalkylen ska bidra med mer kunskap om de möjligheter och hinder som kommunerna står inför idag. Vilka vinner respektive förlorar om fler föräldrar och barn får tillgång till barnomsorg på obekvämt arbetstid?

Uppdraget

Pwc har fått i uppdrag av Kommunal att genom en samhällsekonomisk lönsamhetskalkyl undersöka om en utökning av förskolans öppettider är lönsam. Detta görs genom att jämföra de kostnader förskolan medför mot den samhällsekonomiska intäkt som den frigjorda arbetskraften genererar. I grunden ställs alltså alternativet "utbyggd förskola" mot alternativet "icke utbyggd förskola". Rapporten studerar även hur den samhällsekonomiska intäkten och kostnaden fördelar sig mellan de berörda parterna. Huvudmålet för undersökningen är att analysera om det finns samhällsekonomiska incitament att marginellt förskjuta öppettiderna inom förskola och barnomsorg. Resultaten är i första hand giltiga för en mindre utökning av den befintliga förskoleverksamheten, en så kallad marginalförskjutning.

Det innebär att rapporten i första hand utgår ifrån dagens barnomsorg och inte räknar på de effekter som en storskalig ökning av öppettider skulle medföra. Undersökningen syftar inte till att undersöka hur en kommun bäst ska bedriva sin barnomsorg. Den tar inte heller ställning till vem som ska finansiera barnomsorgen eller i vilken omfattning en utökning skulle kunna ske.

Metod

Denna studie undersöker barnomsorgen ur ett samhällsekonomiskt lönsamhetsperspektiv. Den samhällsekonomiska lönsamhetskalkylen utgår ifrån ett alternativkostnadsperspektiv och försöker fånga in de ekonomiska kostnader och intäkter som berör barnomsorgen oavsett var de uppstår i samhället. Kalkylen tar i första hand hänsyn till den slutliga produktionen och den faktiska kostnaden som direkt kan knytas till barnomsorgen. I det slutgiltiga ekonomiska resultatet tar undersökningen alltså inte hänsyn till transfereeringar, rena penningströmmar eller poster som inte skiljer sig åt mellan de olika alternativen. Ett exempel på en sådan transaktion är förskoleavgiften som endast är en förflyttning av medel från familjen till kommunen och inte innebär en reell resursförbrukning eller produktion. Resursförbrukning uppstår genom kommunens kostnader för barnomsorgen, och produktion uppstår genom föräldrarnas förvärvsarbete. Avgiften påverkar alltså aldrig resultatet utan endast fördelningen av den slutgiltiga vinsten eller förlusten.

Underlaget i den här rapporten bygger i första hand på uppgifter från Statistiska centralbyråns (SCB) inkomst- och familjestatistik, samt statistik om faktiska kostnader för barnomsorgen och närvarotider som inrapporterats till SCB respektive Skolverket.

2. Samhällsekonomiska antaganden

Den här rapporten innehåller en beräkning av barnomsorgen ur ett samhällsekonomiskt perspektiv och en samhällsekonomisk lönsamhetskalkyl av ökade öppettider inom barnomsorgen.

Motivet till metodval är att rapporten vill belysa välfärdstjänsternas ekonomiska bidrag till samhället. Barnomsorgen är en välfärdstjänst som till väldigt stor del är subventionerad av våra gemensamma skattepengar, därmed finns redan i grundtanken en resursfördelning över tid. Syftet med en subvention är att den ska ge individer incitament att handla på ett sådant sätt som gagnar samhället i stort.

Rapporten fokuserar på huruvida en utökning från befintlig nivå skulle vara ekonomiskt lönsam för det svenska samhället. Det innebär endast en översiktlig undersökning av barnomsorgens ekonomiska effekt i stort. Frågan om huruvida barnomsorgen i sig är samhällsekonomiskt lönsam är tidigare belyst av till exempel professor Gösta Esping-Andersen¹ som studerat detta i Danmark. För en mer grundlig teoretisk genomgång rekommenderas ESO-rapporten "Dagis och Drivkrafter"² som undersöker effektiviteten i fördelningspolitik och offentligt tillhandahållna tjänster.

Samhällsekonomisk kalkyl av effekten av barnomsorg

I den allra enklaste formen kan en kalkyl göras genom att jämföra personaltätheten i en förskola med barntätheten i familjerna för att uppskatta om det finns stordriftsfördelar med förskolan. Men barnomsorgen innebär även andra kostnader för samhället – administration för kommunen, nya lokaler som ska byggas och barn som ska till och från förskolan. Samhällsekonomiskt är det då viktigt att titta på den produktion och resursförbrukning som kan hänföras till just barnomsorgen.

Först kan konstateras att hur man än räknar kan en ledig eller oanvänd plats aldrig generera ett samhällsekonomiskt överskott. Ett första antagande måste alltså vara att huvudmannen för förskolan och skolbarnomsorgen kan planera sin verksamhet så att man inte erbjuder och betalar för tomma platser. Detta gäller oavsett om studierna avser barnomsorg på dagtid eller kvällstid.

Ett andra antagande som måste ske gäller föräldrarnas förvärvsarbete. Det går inte att beräkna en ekonomisk intäkt i de fall föräldern inte förvärvsarbetar i någon form medan barnen är i barnomsorg. Många kommuner erbjuder barnomsorg i olika stor utsträckning för föräldrar som inte förvärvsarbetar. I dessa fall är motiveringen inte ekonomisk utan snarare av pedagogisk eller social omsorg vilket innebär att mätningen inte heller bör göras ekonomiskt.

---

¹ Esping-Andersen, G. (opubl.), "Families and the Revolution in Women's Roles", www.esping-andersen.com

² Ds 1999:67, "Dagis och drivkrafter – en ESO-rapport om 2000-talets demografiska utmaningar".

Givet denna förutsättning finns på intäktssidan för samhället den produktion som vårdnadshavaren kan bidra till när hon/han kan förvärvsarbeta i stället för att vara hemma med sina barn. Där finns också de långtidseffekter på lön som uppkommit om personen varit borta från arbetsmarknaden en längre tid.

På kostnadssidan ingår den direkta resursförbrukningen som förskoleplatsen ger upphov till genom kostnader för personal, lokaler och de material som barnen leker med som inte annars hade använts om barnet varit hemma. På kostnadssidan finns också det förlorade hemarbete³ som föräldern eller vårdnadshavaren utfört när denne varit hemma i stället för förvärvsarbetat. Därutöver tillkommer på kostnadssidan transport- och tidskostnader som uppkommer då barnet ska till förskolan.

Det samhällsekonomiska resultatet är sedan nettot av dessa intäkter och kostnader. Översiktligt bör alltså en kalkyl för barnomsorg se ut som följande:

Intäkter
+ Produktion
+ Långtidseffekter på lön
Kostnader
- Förskolekostnader
- Hemproduktion
- Transportkostnader
= Resultat

Värdering av intäkter och kostnader

Produktion

Genom att erbjuda barnomsorg till en familj möjliggör detta att föräldrarna kan förvärvsarbeta. När föräldern arbetar får denne rent ekonomiskt endast en del av den produktion som man ger upphov till, därutöver dras kommunal- och landstingsskatt. Arbetsgivaren betalar en arbetsgivaravgift och de flesta arbetsgivare betalar också någon form av pensionsavgift, försäkring etc. för den anställde. En lägsta värdering på den produktion en person bidrar med är den direkta kostnaden för den anställde. Detta eftersom en arbetsgivare i längden inte kan betala mer för en person än vad den bidrar med i produktionsvärde. Detsamma gäller till exempel vid arbete på obekvämt arbetstid där det realkonometiskt är svårt att se att en persons produktivitet ökar med ett antal procent bara för att

---

³ Hemarbete är i denna rapport de aktiviteter som föräldern utför när denne är hemma med sitt barn, där ingår i första hand aktiviteter som är knutna till barnets omsorg men begreppet kan även innehålla den städning, matlagning och t.ex. renovering som föräldern gör hemma som annars inte hade gjorts.

arbetet sker vid en annan tidpunkt än normalt. Samtidigt speglar den högre lönen att arbetsgivaren sätter ett högre värde på den produktion som sker utanför normal arbetstid. Värderingen av den produktion som en person bidrar med kommer alltså i denna rapport att bestå av personens totala lönekostnad, alltså lön plus skatter och avgifter.

Långtidseffekter på lön

Forskningen visar att ett avbrott från arbetsmarknaden ger effekter lång tid framöver på lönen. Eftersom lön i allmänhet antas vara kopplad till vad en person bidrar med produktionsmässigt signalerar detta att ett avbrott från arbetsmarknaden leder till en lägre produktivitet i förhållande till om personen arbetat motsvarande tid i stället.⁴

Den främsta förklaringen till varför detta sker är att den ackumulerade kunskapsmassan driver produktiviteten och därmed lönen, vilket gör att ett avbrott i yrkeslivet ger en lägre framtida produktion samtidigt som den befintliga kunskapsmassan inte bara slutar byggas upp utan även minskar.

Långtidseffekten är beroende av hur lång tid avbrottet från arbetslivet varar och i vilken ålder avbrottet sker. Yngre personer upplever i allmänhet inte lika stora långtidseffekter som äldre. Anledningen till varför avbrottet sker spelar också stor roll. Svenska studier har visat att föräldraledighet inte ger någon negativ effekt på lönen, medan avbrott för hemarbete gör det.

Effekten är normalt väldigt liten på årsbasis men dröjer kvar under lång tid framöver. Utifrån en forskningsöversikt som Granehall och Sandberg tidigare gjort vid Linköpings universitet är ett försiktigt antagande om en minskning av årslönen med cirka en – tre procent för varje år en person är borta från arbetsmarknaden.⁵

Förskolekostnaderna

Skolverket redovisar varje år kostnaderna för förskolan på nationell nivå. Dessa är ett bra mått på den resursförbrukning som förskolan ger upphov till. Värt att notera är att kostnaden till viss del är en överskattning av de samhällsekonomiska kostnaderna eftersom här ingår kostnader för mat, blöjor och annat material som barnet rimligtvis använt oavsett om det varit hemma eller på förskola. Denna del är egentligen en omfördelning av kostnader från familjen till förskolan. I den totala kalkylen är utslaget av detta troligtvis begränsat.

Hemarbete

Att värdera hemarbetet för en person som avstår från lönearbete för att vara hemma med barn är svårt. Denna siffra används i många studier som draghjälp för att argumentera för

---

⁴ Granehall och Sandberg, 2011, "Den samhällsekonomiska effekten av minskad deltidslöshet", Linköpings universitet.

⁵ Granehall och Sandberg, 2011, "Den samhällsekonomiska effekten av minskad deltidslöshet", Linköpings universitet.

eller emot lönsamheten.⁶ Frågan blir i någon mån politisk eftersom ett högt värde på hemarbetet självklart minskar vinsten av omsorg utanför hemmet. Argumenten kan variera mellan att hemarbete borde värderas lika högt som vanligt förvärvsarbete till att det ska sättas till noll kronor i de fall då man på grund av brist på barnomsorg mer eller mindre tvingas vara hemma.

Tidigare studier med ett alternativkostnadsperspektiv har ofta värderat hemarbete med barn marknadsmässigt, det vill säga att vara hemma med sitt barn har värderats till samma summa som personalkostnaden i förskolan.⁷ Detta är en värdering enligt "outputmetoden" vilket innebär att man ger den produktion som sker samma värde som det effektivaste marknadsmässiga alternativet. Denna metod är också lämplig ur ett resursallokeringsperspektiv då det är svårt att motivera att samhället ska betala ett högre pris för något som kan tillhandahållas till ett lägre pris om kvaliteten är jämförbar. Detta är även en enkel lösning på så sätt att inget hemarbete då behöver tas upp i kalkylen eftersom tjänsten "barnomsorg" flyttas från hemmet till förskolan. Genom att ta med hela förskolekostnaden på kostnadssidan, belastas samhället med kostnaden för "barnomsorg" om tjänsten antas vara lika mycket värd när den sker i hemmet som i förskolan. En annan typ av beräkning skulle vara "alternativkostnadsmetoden", alltså den lön en hemmavarande person avstår från, det vill säga en lön för motsvarande arbete efter skatt.⁸

---

⁶ Se Gustafsson & Kjulin (1991). "Barnomsorg och familjepolitik", Ekonomisk debatt 8/91.

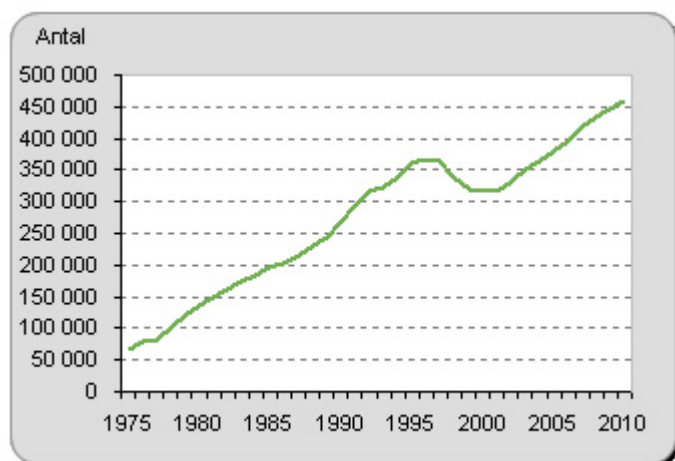
⁷ Gustavsson, S (1982), "Samhällsekonomi, kommunekonomi och familjeekonomi bedömningen av daghemmens effekter", Ekonomisk debatt 2/82.

⁸ Nyberg, A. "Makt, kön och BNP", SOU 1997:113.

3. Barnomsorgens historiska utbyggnad

Under 1970- och 80-talet stod samhället inför en rad stora förändringar. Bristen på arbetskraft var stor och kvinnornas förvärvsfrekvens ökade kraftigt. Antalet inskrivna barn i olika former av barnomsorg ökade dramatiskt. Tillgång på barnomsorg sågs som en förutsättning för att kvinnorna skulle kunna arbeta utanför hemmet. För att tillgodose detta behov investerade kommunerna i offentligt finansierad barnomsorg.

Figur 1. Antal barn inskrivna i daghem/förskola 1975–2010.

Källa: Skolverket.

Det var under denna tid som forskarvärlden började intressera sig för den samhällsekonomiska effekten av barnomsorg. Att den offentligt finansierade barnomsorgen innebar en stor kostnad för kommunerna, på kort sikt, var det inget tvivel om, många frågade sig om det var värt investeringen. Frågan undersöktes av ett flertal forskare med olika aspekter. I grund och botten handlade det om att ställa den frigjorda arbetskraften, som då främst bestod av den förälder som var hemma för att ta hand om familjens barn, mot kostnaderna för att tillhandahålla barnomsorg.

De flesta av dessa undersökningar visade en samhällsekonomisk vinst av barnomsorgen. Den varierade från 1,4 miljoner kronor för tillhandahållandet av barnomsorgsplats i det fall där föräldern annars inte återvänt till arbete till cirka 40 000 kronor per plats under tiden barnet är i barnomsorgen.⁹ I en omdebatterad undersökning från 1981 studerades samhällseffekten av utbyggnaden av barnomsorgen i Uppsala. Författarna kom fram till att utbyggnaden gick plus minus noll. Beräkningen fick hård kritik av ett antal national-

---

⁹ Se bland annat Svenska Kommunförbundet (1982), Gustafsson, S (1979) och Jonung, C (1980).

ekonomier som visade att enkla realistiska förändringar i förutsättningarna ledde till att kalkylen i stället gav ett positivt resultat.¹⁰

Avsaknad av senare forskning är stor. Att ämnet inte intresserat forskarvärlden på senare tid kan bero på att förskolans samhällsekonomiska lönsamhet inte längre är ifrågasatt. En annan orsak kan vara att den politiska opinionen kring förskolan är så positiv att de rent ekonomiska aspekterna inte längre anses relevanta.

Bristen på aktuell svensk forskning är högst relevant för denna rapport. Forskningen på 1970- och 80-talet fokuserade på de ekonomiska incitamenten för att bygga ut barnomsorgen så att den kunde omfatta fler barn dagtid. I senare forskning saknas ett samhällsperspektiv på huruvida det finns ekonomiska incitament för att ytterligare bygga ut barnomsorgen så att den kan omfatta fler barn även på så kallade obekväma arbetstider.

---

¹⁰ Se Elfvingsson, P och Zeijlon, A (1981) och replikerna, Gustavsson, S (1982) och Rudebeck, K (1982).

4. Barnomsorgen och dess kostnader

Hösten 2010 var drygt 86 procent av alla barn i åldern 1–5 år inskrivna i förskola. Kostnaderna för förskoleverksamhet och skolbarnomsorg stod tillsammans för ungefär två procent av Sveriges BNI¹¹ 2010 och enbart förskoleverksamheten stod för 78 procent av dessa kostnader.

Allt fler barn är inskrivna i förskolan. Under perioden 2004–2010 har antalet inskrivna barn i förskolan ökat med närmare 100 000. Under samma tidsperiod har antalet yngre barn med omsorg på obekvämt arbetstid ökat med drygt 200.

År 2010 var nästan 458 000 barn inskrivna i förskola. Bland yngre barn, 1–5 år, hade närmare 2 550 barn omsorg på obekvämt arbetstid. För äldre barn, 6–12 år, hade cirka 1 500 barn omsorg på obekvämt arbetstid.

Tabell 1. Antal barn inskrivna i förskolan totalt samt antal inskrivna barn (1–5 år) i omsorg¹² under obekväma arbetstider.¹³

År	Antal inskrivna barn i förskolan	Antalet inskrivna barn i förskolan på obekväma arbetstider	Antalet kommuner med verksamhet på obekväma arbetstider
2004	364 045	2 320	124
2005	378 954	2 088	109
2006	396 231	2 131	116
2007	416 941	2 335	128
2008	432 586	2 397	130
2009	446 080	2 422	118
2010	457 996	2 548	118

Källa: Skolverket, 2011.

Vad gäller inskrivningen på så kallad obekvämt arbetstid skiljer det stort mellan olika kommuner. Enligt Skolverket hade 118 av landets 290 kommuner verksamhet på obekvämt arbetstid under 2010. Det är en minskning från toppnoteringen 2008 då 130 kommuner hade någon form av verksamhet på obekväma tider. Värt att notera är till exempel att Skellefteå och Kalmar har fler barn inskrivna på obekvämt arbetstid än till

¹¹ BNI står för bruttonationalinkomst och är summan av bruttonationalprodukten plus nettofaktorinkomsterna från utlandet.

¹² Med omsorg menas här förskola, pedagogisk omsorg eller att personal kommer hem till barnet.

¹³ I mars 2012 publicerade Skolverket uppgifter för situationen år 2011. Där framgår att antalet inskrivna barn i förskolan ökat med närmare 15 000 till 472 161 mellan 2010 och 2012. Även antalet inskrivna barn på obekväma arbetstider har ökat med drygt 300, till 2 888 barn i åldern 1–5 år.

exempel Stockholm och Göteborg. En slutsats av detta är att det är utbudet snarare än efterfrågan som styr antalet inskrivningar. Inga kostnadsuppgifter finns centralt för verksamhet på obekvämlig arbetstid.

Kostnaderna för barnomsorg skiljer sig också stort mellan olika kommuner. Inom förskolan är spridningen från 89 000 kronor per barn i den billigaste kommunen till 146 000 kronor per barn i den dyraste. Genomsnittskostnaden per inskrivet barn i förskola är 117 000 kronor per barn, och genomsnittskostnaden för en heltidsplats är 156 000 kronor.

Från och med 2006 har Skolverket slutat att föra statistik över närvarotid. Statistiken som fördes fram till och med 2005 var baserad på den närvarotid som föräldrarna uppgav. Den faktiska närvarotiden skiljer sig troligtvis från den avtalade närvarotiden men är ekonomiskt sett ett bra mått för att mäta kostnaden för barnens faktiska tid i förskolan. Skolverkets mätningar visar att genomsnittstiden som barnen spenderar i förskolan var 29 timmar i veckan under 2005.¹⁴

Värt att notera i vistelsetidsundersökningen är också att trots att 40 procent av mamorna och 85 procent av papporna jobbade eller studerade heltid så hade endast sju procent av barnen närvarotider som översteg 40 timmar i veckan.

Tabell 2. Kostnader för förskola och genomsnittlig timkostnad baserad på vistelsetider 2005.

Kommunal kostnad per plats	Årskostnad per barn	Kostnad per timme ¹⁵
Dyraste kommunen	146 000 kr	112 kr
Genomsnittskostnad	117 000 kr	90 kr
Billigaste kommunen	89 000 kr	68 kr
Genomsnitt för en heltidsplats	156 000 kr	86 kr

Källa: Skolverket, egna beräkningar.

¹⁴ Barns Omsorg 2005, Skolverket.

¹⁵ Baserat på 29 timmar i veckan i genomsnittlig vistelsetid i 45 hela veckor per år. Detta ger 225 arbetsdagar per år. Vid 25 semesterdagar per år varierar antalet arbetsdagar normalt mellan 224 och 229 beroende på vilken veckodag vissa helgdagar infaller.

5. Löner och produktionsvärde

Den genomsnittliga månadslönen i Sverige 2010 var enligt SCB 28 400 kronor. För kvinnor var den något lägre, 26 200 kronor. Samtidigt låg 25-percentilen på 22 000 kronor i månaden. De flesta föräldrar till barn i förskoleålder kan antas vara mellan 25–44 år, det är därför intressant att se hur genomsnittslönen för detta åldersspann förhåller sig till 25-percentilen och genomsnittslönen.

Tabell 3. Genomsnittliga månadslöner i Sverige 2010.

	Genomsnittlig månadslön	Produktionsvärde per år ¹⁶
Alla åldersgrupper	28 400 kr	465 500 kr
Åldersgrupp 25-34	26 000 kr	426 200 kr
Åldersgrupp 35-44	29 000 kr	475 400 kr
25-percentil (Alla åldersgrupper)	22 000 kr	360 600 kr

Källa: SCB, egna beräkningar.

Om vi utgår från att det lägsta produktionsvärdet som en person bidrar med är kostnaden som arbetsgivaren betalar för lön plus arbetsgivaravgift, normal avtalspension och avtalsförsäkring ligger det genomsnittliga produktionsvärdet på mellan 360 600 och 475 400 kronor per år. Detta kan alltså jämföras med genomsnittskostnaden för en heltidsplats på förskola som är 156 000 kronor per år.

Långtidseffekter på lön

Det finns som tidigare konstaterats både nationell och internationell statistik som visar att ett avbrott i arbetslivet får långtidseffekter på lönen.¹⁷

Den tidigare redovisade forskningsöversikten innehåller uppgifter om att ett längre avbrott för hemarbete leder till en minskad framtida årslön med mellan 1 och 3,5 procent per år.

Utgår man från att lönen har koppling till en persons produktion innebär detta att en brist på barnomsorg som leder till avbrott från arbetsmarknaden i mer än ett år bör värderas till en samhällsförlust på minst 3 670 kronor per år. Denna kvarstår dessutom under föräldrarnas totala arbetsliv. Diskonterar man en sådan förlust på 30 år och inkluderar en

¹⁶ Produktionsvärde beräknas som årslönen före skatt plus 36,6 procent som består av arbetsgivaravgift plus normala avtalsförsäkringar och avtalspension. Genomsnittlig arbetsgivaravgift 2011 är hämtad från www.ekonomifakta.se.

¹⁷ Se Granehill och Sandberg 2011, Linköpings universitet.

reallöneökning på två procent resulterar det i ytterligare en samhällskostnad på 82 000 kronor för ett års utebliven barnomsorg.

Detta är inte helt relevant vid en marginalförskjutning då det kan anses djärvt att anta att en marginell förändring i utbudet av barnomsorg skulle leda till heltidsarbetslöshet i ett år eller mer. Det blir dock högst intressant om man räknar till exempel på vårdnadsbidragets effekter på samhället, eller barnomsorgens existens över huvud taget.

6. Frigjord arbetskraft

Hur mycket arbetskraft en förskoleplats kan frigöra måste kopplas till hur många barn den genomsnittliga familjen har, samt utgå från hur dagens situation i förskolan ser ut. Enligt SCB har den genomsnittliga barnfamiljen 1,3 barn under sex år. Det innebär att en förskoleplats inte räcker för att ställa en person till arbetsmarknadens förfogande. I stället krävs det i snitt 1,3 förskoleplatser för att frigöra en förälder.

Ett antal undersökningar har gjorts som visar att de öppettider som flertalet förskolor har inte räcker till för vissa föräldrars normala heltidsarbete. Bland annat undersökte Novus Opinion på uppdrag av LO om föräldrarna kunde jobba heltid med de öppettider som förskolan hade. Var tredje arbetare och var tionde tjänsteman svarade att de inte kunde det. Även Kommunal har genomfört en liknande undersökning med ett representativt urval av deras medlemmar som visade att 30 procent av Kommunals medlemmar, med barn i förskoleåldern, inte kunde arbeta heltid med de aktuella öppettiderna.

SCB:s statistik för arbetstidens förläggning visar också att det under 2010 var cirka 30 procent av befolkningen som jobbar kväll och 15 procent som jobbar både kväll och natt. Alltså arbetar i dagsläget nästan en tredjedel av Sveriges befolkning kväll men endast 0,6 procent av barnen i förskolan har barnomsorg på obekväma arbetstid.

I och med att 30 procent av befolkningen arbetar kvällar eller helger bör det alltså finnas en efterfrågan på barnomsorg på obekväma tider som rimligtvis överstiger dagens nivåer. Slutsatsen borde vara att det finns en efterfrågan på utökad barnomsorg både från föräldrar som arbetar dagtid och föräldrar som arbetar under obekväma tider.

7. Intäkter och kostnader per timme

Med hjälp av en lönsamhetskalkyl går det att översiktligt beräkna intäkter och kostnader per utförd timme barnomsorg. På så sätt undviker man problematiken med att statistiken normalt är beräknad per inskrivet barn, vilket inte tar hänsyn till hur lång tid barnet spenderar på förskolan. Eftersom studiens huvudsyfte inte är att värdera barnomsorgen översiktligt sker ett förenklat antagande att samtliga föräldrar förvärvsarbetar när barnen är på förskolan.

Utifrån tidigare studier och dokumentation konstateras att de största kostnaderna för barnomsorg är utgifterna för kommunen. Där ingår även avskrivning på lokaler, material och dylikt för förskolan. Den största intäkten är den frigjorda arbetskraften. Utöver detta måste även hänsyn tas till den förlorade hemproduktionen, långtidseffekter på lön och transportkostnader.¹⁸ Modellen följer således den under kapitel 2.

En enkel översiktlig kalkyl kan användas för att visa den potentiella vinsten av förskola, utslaget per timme om föräldern i stället är hemma med sitt barn ett år:

Tabell 4. Översiktlig värdering per timme med hemarbete baserat på output-metoden.

Timkostnader	
Kommunkostnader	- 90 kr
Transportkostnader	- 12 kr
Barnomsorg i hemmet	- 45 kr
Intäkter per timme	
Frigjord arbetskraft	154 kr
Långtidseffekter på lön	46 kr
Barnomsorg i förskola	45 kr
Summa:	98 kr

¹⁸ Givet förutsättningarna frigör en förskoleplats i genomsnitt 0,77 föräldrar när hänsyn tas till 1,3 barn per familj. Personalkostnaden i skolan var 2010 58 800 kronor per år enligt Skolverket vilket blir vår värdering av hemarbetet. Transportkostnaderna är uträknade utifrån Trafikverkets värdering av restidskostnader samt utifrån den skattefria milersättningen. Det går utöver detta att identifiera ett antal andra justeringar som kan göras i kalkylen, momscompensationen kan dras bort från kostnaderna, mat, blöjor och förbrukningsmaterial som barnen ändå hade använt om de hade varit hemma kan också dras bort från kostnaderna, men detta bör utgöra en relativt liten felbalansering i förhållande till de totala kostnaderna.

Förutsättningar:

1,3 barn under sex år per familj

Lön:

25-percentilen

Värdet av hemarbete:

Personalkostnaden
i förskola

Transportkostnader:

5 km enkel resa, 1 timme
om dagen

Långtidseffekter

på lön:

1 procent av årslönen för
ett års hemarbete

Resultatet blir kraftigt positivt om beräkningen innefattar långtidseffekter på lön och att värdet på barnomsorg är detsamma i hemmet som i förskolan.

Ändras förutsättningarna så att värdet på hemarbete höjs från att motsvara kostnaden i förskolan till att motsvara en lön på 20 000 kronor i månaden före skatt ger alternativkostnadsmetoden¹⁹ ett värde på 84 kronor i timmen efter skatt och semesterersättning som föräldern avstår från genom att välja hemarbete med barn före lönearbete.

Tabell 5. Översiktlig värdering per timme med hemarbete baserat på alternativkostnadsmetoden.

Timkostnader	
Kommunkostnader	- 90 kr
Transportkostnader	- 12 kr
Barnomsorg (hemarbete)	- 84 kr
Intäkter per timme	
Frigjord arbetskraft	154 kr
Långtidseffekter på lön	46 kr
Barnomsorg i förskola	45 kr
Summa:	59 kr

Det är alltså fortfarande ett kraftigt positivt resultat per timme barnomsorg.

Slutsatsen av dessa beräkningar borde bli att det finns tydliga ekonomiska incitament för samhället att tillhandahålla barnomsorg till föräldrar som därmed kan förvärvsarbeta.

---

¹⁹ Nyberg, A. "Makt, kön och BNP", SOU 1997:113.

8. Omsorg på obekväma arbetstider

De tidigare redovisade beräkningarna utgår från hur förskolan ser ut i dag med öppettider och struktur. Huvudmålet för den här studien är dock att undersöka om det finns samhällsekonomiska incitament att marginellt förskjuta öppettiderna. Om den översiktliga värderingen ändras för att bättre ta hänsyn till de speciella förhållanden som borde gälla vid tillhandahållandet av barnomsorg på obekväma arbetstider måste ovanstående kalkyl justeras på ett antal poster.

Kostnader vid en utökning

Hur mycket en förskoleverksamhet på obekväma arbetstid kostar beror självklart på i vilken verksamhetsform kommunen väljer att bedriva den. Hur stora kostnader en kommun redovisar för sin barnomsorg på obekväma tid blir också väldigt beroende av vilka kostnader kommunen väljer att belasta verksamheten med rent bokföringsmässigt. När Skolverket 2003 gjorde en översyn av barnomsorg på obekväma arbetstid konstaterade myndigheten att det inte var meningsfullt att sammanställa kommunernas kostnader eftersom redovisningen innehöll så stora skillnader.

Den samhällsekonomiskt intressanta kostnaden är den extrakostnad som uppstår för att tillhandahålla barnomsorg på kvällstid. Alltså är det inte samhällsekonomiskt motiverat att belasta kvälls- och helgomsorgen med kostnader för lokaler, ledning och material om kommunen kan bedriva verksamheten inom ramarna för den befintliga verksamheten.

Som exempel kan nämnas att Värmdö kommun i en tjänsteskrivelse 2011 gjorde en beräkning på vad det skulle kosta att utöka verksamheten på en befintlig förskola till att ha två barnskötare dygnet runt och tre barnskötare på helger. Kostnaden för detta beräknades bli 4 miljoner kronor²⁰. Skulle kommunen i genomsnitt ha tre barn per barnskötare under de extra öppettiderna skulle detta ge en kostnad på cirka 95 kronor i timmen²¹ för den utförda barnomsorgen. Malmö stad redovisar liknande kostnader för nattomsorg i en tjänsteskrivelse 2011, kostnaderna uppskattas till 126 000 kronor per plats om verksamheten placeras i en befintlig förskola. I tjänsteskrivelsen redovisas också att extrakostnaderna till 97,5 procent består av personalkostnader. Givet samma vistelsetider i genomsnitt som dagverksamheten, 29 timmar i veckan per plats, blir då kostnaden 95 kronor i timmen²².

Eftersom genomsnittskostnader för barnomsorg på obekväma arbetstid inte finns att tillgå på nationellt plan är ett annat sätt att uppskatta kostnaden att intuitivt beräkna den extra kostnad som det innebär att ha öppet en timme extra på en befintlig förskola.

---

²⁰ I tjänsteskrivelsen uppskattades behovet till 221 barn baserat på enkäter. Kostnaderna baserades på att de extra barnskötarna skulle kunna arbeta i befintliga lokaler och under befintligt ledningsparaply.

²¹ Egna beräkningar baserade på 12 timmar/dygn extra öppethållande under 255 vardagar om året samt 24 timmar/dygn extra öppethållande under 110 lördagar, söndagar och helgdagar om året.

²² 126 000 delat på 29 timmar gånger 45 veckor.

Genomsnittslönen för personalen i förskolan var i november 2011 23 000 kronor i månaden²³. Det ger en lön på 153 kronor per arbetad timme.²⁴ Inklusive avtalat enkelt ob-tillägg och arbetsgivaravgift med mera ger det en genomsnittslönekostnad för kommunen på 238 kronor per timme. Den tidigare uppskattade kostnaden på 95 kronor timmen motsvarar då att personalen tar hand om 2,5 barn i befintliga lokaler en extra timme, vilken kan jämföras med ett genomsnitt dagtid på 5,4 barn per årsarbetare. Givet möjligheten att ha fler barn än 2,5 samt möjligheten att bemanna verksamheten på olika sätt så bör det alltså i dessa 95 kronor i timmen finnas höjd för andra kringkostnader för förskolans öppethållande under obekväma arbetstid.

När det gäller värderingen av hemarbete finns det också skäl att fundera över tidigare antaganden när fokus ändras till att diskutera en utökning i stället för ett existerande. Om en extra timme barnomsorg erbjuds för att täcka en efterfrågan innebär detta rimligtvis att föräldern har ett erbjudande om att arbeta den tiden i stället för att vara hemma. Att då vara tvingad att tacka nej till arbete på grund av brist på omsorg bör innebära att värderingen av hemarbetet ur individens perspektiv närmar sig noll. Produktionen kvarstår visserligen i form av en timmes barnomsorg, varpå hemarbete bör värderas enligt "output-metoden".

Intäkter vid en utökning

Produktionen som genomförs bör värderas enligt samma princip som vid den översiktliga beräkningen, alltså som arbetsgivarens kostnader. I de fall utökningen innebär att föräldern kan arbeta och få ob-tillägg bör den alltså medräknas på intäktssidan, likväl som att den redan finns med på kostnadssidan för förskolorna.

Det är inte heller rimligt att beakta långtidseffekter på lön, eftersom det inte är troligt att man går heltidsarbetslös en längre tid på grund av brist på barnomsorg på obekväma arbetstid, även om så kan vara fallet för vissa. Det är däremot rimligt att anta att man går ner i tid, byter jobb eller arbetar deltid vid brist på barnomsorg på obekväma tider. Detta har dock inte visat sig ge långtidseffekter på lön.²⁵

Med de speciella förutsättningar som gäller vid utökning från befintlig nivå förenklas kalkylen något. Långtidseffekterna på lön tas bort och om värdet på hemarbetet sätts till kostnaden för förskolan ryms nu denna inom förskolekostnaderna. Detta gör att barnomsorg och hemarbete tar ut varandra och faller bort.

---

²³ Enligt Sveriges kommuner och landsting (SKL) och Kommunals partsgemensamma statistik, november 2011. I genomsnittslönen ingår de två största yrkesgrupperna i förskolan, barnskötare och förskollärare.

²⁴ Givet en arbetstid på 1 800 timmar om året.

²⁵ Granehill & Sandberg 2011, Linköpings universitet.

Vid samma förutsättningar som vid den tidigare beräkningen och med de justeringar som angivits ovan kan två olika samhällsekonomiska kalkyler byggas beroende på vilken typ av utökning som diskuteras.

Tabell 6. Genomsnittlig värdering av en utökning då föräldern inte erhåller tillägg för obekväma arbetstid.

Timkostnader	
Kommunkostnader	- 95 kr
Transportkostnader	- 12 kr
Intäkter per timme	
Frigjord arbetskraft	154 kr
Summa:	47 kr

Tabell 7. Genomsnittlig värdering av en utökning då föräldern erhåller tillägg för obekväma arbetstid på 30 procent.

Timkostnader	
Kommunkostnader	- 95 kr
Transportkostnader	- 12 kr
Intäkter per timme	
Frigjord arbetskraft	200 kr
Summa:	93 kr

Resultatet blir alltså positivt även för barnomsorg på obekväma tider förutsatt att verksamheten kan bedrivas på liknande sätt som i jämförelsekommunerna och till liknande extrakostnader. Resultatet då föräldern ej erhåller ersättning för obekväma arbetstid bör även vara giltigt för en mindre utökning av öppettiderna på befintliga förskolor förutsatt att behovet finns.

Förutsättningar:

1,3 barn under sex år
per familj

Lön:

25-percentilen

Värdet av hemarbete:

Personalkostnaden
i förskola

Transportkostnader:

5 km enkel resa,
1 timme om dagen

9. Vinnare och förlorare

Utifrån den samhällsekonomiska lönsamhetskalkylen kan det också vara intressant att se hur de ekonomiska flödena går mellan de berörda aktörerna, alltså hur vinster och förluster fördelas i samhället. För att fördela kalkylens resultat måste hänsyn tas till de olika transfereringssystemen som finns inom arbetsmarknaden och barnomsorgen. De största transfereringarna sker genom våra skatter och sociala avgifter, men även barnomsorgsavgiften och statsbidragen för maxtaxan omfördelar vinsterna mellan de olika parterna.

Något förenklat kan de fyra största aktörerna som berörs identifieras som barnfamiljen, kommunen, staten och landstinget. Givet de genomsnittliga skatte- och avgiftssatserna i Sverige 2011 kan kostnaderna och intäkterna fördelas mellan dessa fyra aktörer. Exempelvis erhåller en person som arbetar inte hela sitt produktionsvärde utan därifrån dras arbetsgivaravgifter och löneskatt.

Beroende på i hur många steg man följer de ekonomiska flödena kan en fördelningskalkyl göras nästan oändligt omfattande. En vinst som inte verkar beröras av något omfördelningssystem kan i ett senare skede innebära en omfördelning, till exempel genom bensinskatt, moms på konsumerade varor med mera. Denna fördelningskalkyl är därför begränsad till ett första steg.

Tabell 8. Fördelningskalkyl över resultatet i tabell 6 givet 2011 års skattesatser²⁶.

	Familj	Kommun	Landsting	Stat
Kommunkostnad		- 95 kr		
Transportkostnad	- 12 kr			
Frigjord arbetskraft	67 kr	20 kr	11 kr	48 kr
Avgiftsfinansiering	- 8 kr	8 kr		
Direktriktade sociala avgifter²⁷	24 kr			- 16 kr
Statsbidrag för maxtaxa²⁸		5 kr		- 5 kr
Totalt	71 kr	- 62 kr	11 kr	27 kr

²⁶ I exemplet används den genomsnittliga kommunal- och landstingsskatten i Sverige 2011, gällande arbetsgivaravgift och av Skolverket uppgiven genomsnittlig avgiftsfinansiering inom förskola.

²⁷ Med direktriktade sociala avgifter menas ålderspensionsavgiftens del av arbetsgivaravgiften, avtalspension och avtalsförsäkringar. Dessa bedöms vara mer kopplade direkt till individen och ska då inte ses som en intäkt för staten eller någon annan aktör.

²⁸ Storleken på omfördelningen via statsbidraget för maxtaxan är en schablon uträknad genom totala statsbidraget för maxtaxan delat på det totala antalet inskrivna barn som sedan slagits ut på den genomsnittliga vistelsetiden.

Vid denna något förenklade beräkning kan två aktörer som sticker ut identifieras. Största vinnaren är barnfamiljen som erhåller bruttolönen och fördelarna av pension samt försäkring. Kommunen står för den största kostnaden genom de direkta utgifterna för barnomsorgen. De intäkter kommunen har genom barnomsorgsavgiften och kommunalskatten på arbetet täcker endast en del av kostnaderna. Det skulle alltså krävas en väldigt hög lön för att kommunen skulle kunna finansiera sin barnomsorg endast genom kommunalskatten från barnets arbetande förälder.

Ett uppenbart problem som växer fram utifrån denna fördelningskalkyl är just den stora utgiften för kommunen som finansierar barnomsorgen. I realiteten innebär detta att kommunerna har begränsade incitament att utöka barnomsorgen då detta innebär stora kostnader. Samtidigt visar fördelningskalkylen att alla andra aktörer gör en vinst om kommunen utökar sin barnomsorg.

10. Slutsats

Utifrån dessa beräkningar kan vi konstatera att det på samhällsnivå finns stora ekonomiska incitament att utöka barnomsorgen.

De undersökningar som LO och Kommunal presenterat visar att det kan vara uppemot 30 procent av föräldrarna i vissa yrkesgrupper som inte kan arbeta heltid med dagens öppettider i förskolan. Samtidigt visar SCB att nästan en tredjedel av de arbetande i Sverige arbetar kvällar eller helger. Därmed borde det finnas en efterfrågan på barnomsorg på obekväma arbetstider som överstiger de cirka 0,6 procent av förskolebarnen som i dag har tillgång till barnomsorg på obekväma tider. Detta innebär att en utökning av barnomsorgen har en stor potential att frigöra arbetskraft. Vilket skulle vara samhällsekonomiskt lönsamt.

Exempelvis kan man utifrån beräkningarna konstatera att om barnomsorgen på obekväma arbetstid utökades till att täcka en procent av förskolebarnen (drygt 2 000 platser) och de nya barnen erbjöds tio timmar i veckan skulle detta resultera i en samhällsvinst på minst 43 miljoner kronor.

De största vinnarna på en utökning av barnomsorgen är barnfamiljerna, som får ökade förvärvsinkomster och större avsättningar till den framtida pensionen. Ett problem som visar sig i fördelningskalkylen är dock att en utökning av barnomsorgen även skulle innebära ökade kostnader för kommunerna, något som på kort sikt i alla fall inte vägs upp av de ökade skatteintäkterna.

Genom lönestatistik och genomsnittsberäkningar kan rapporten visa att barnomsorgen är väldigt lönsam för samhället i de fall föräldrarna frigörs för förvärvsarbete.

Slutsatsen är att samhället i stort skulle tjäna på utökade timmar barnomsorg, men att detta skulle innebära en stor kostnad för kommunerna med dagens finansieringssystem.

11. Källförteckning

- Bergqvist C, Nyberg, A, 2001. "Den svenska barnomsorgsmodellen", i SOU 2001:52.
- Ds 1999:67 "Dagis och drivkrafter – en ESO-rapport om 2000-talets demografiska utmaningar".
- Elfvingsson, P och Zeijlon, A 1981. "Är daghemmen lönsamma?", Ekonomisk debatt 6/81.
- Esping-Andersen, G, opublicerad. "Families and the Revolution in Women's Roles", www.esping-andersen.com
- Granehill & Sandberg, 2011. "Den samhällsekonomiska effekten av minskad deltidsarbetslöshet", Linköpings universitet.
- Gustafsson, Siv, 1979. "Daghem och samhällsekonomi", i Axell, B, Gustafsson, S, Holmlund B & Horwitz E C, *Utrikeshandel, inflation och arbetsmarknad*. Specialstudier för IUI:s långtidsbedömning, Del 1 Stockholm.
- Gustafsson, Siv, 1982. "Samhällsekonomi, kommunekonomi och familjeekonomi i bedömningen av daghemmens effekter", Ekonomisk debatt 2/82.
- Gustafsson, B och Kjulin, U, 1991. "Barnomsorg och familjepolitik", Ekonomisk debatt 8/91.
- Jonung, C, 1980. "Bokanmälningar – Daghem och samhällsekonomi", Ekonomisk debatt 1/80.
- Nyberg, "Makt, kön och BNP", SOU 1997:113.
- SCB Statistikdatabasen.
- Skolverket, 2007. "Barns omsorg 2005".
- Skolverket, Statistik förskolan.
http://www.skolverket.se/statistik_och_analys/2.1862/2.4317
- Svenska kommunförbundet, 1982. *Barnomsorg – personal, lokaler, utbyggnad, samhällsekonomi*, Stockholm.
- Rudebeck, K, 1982. "Är daghemmen lönsamma? En kommentar", Ekonomisk debatt 1/82.

Beräkningsbilaga

Tabell 4

Tabell 4. Översiktlig värdering per timme med hemarbete baserat på output-metoden.

Timkostnader	
Kommunkostnader	- 90 kr
Transportkostnader	- 12 kr
Barnomsorg i hemmet	- 45 kr
Intäkter per timme	
Frigjord arbetskraft	154 kr
Långtidseffekter på lön	46 kr
Barnomsorg i förskola	45 kr
Summa:	98 kr

A. Kommunkostnader 90 kr

29 timmar/vecka i genomsnittlig vistelsetid gånger 45 veckor ger en vistelsetid för genomsnittsbarnet på 1 305 timmar om året. Genomsnittskostnad per inskrivet barn är 117 000 kr per år.

$$117\ 000 / 1\ 305 = 90\ \text{kr} / \text{timme}$$

B. Transportkostnad 12 kr

Överslagsberäkning baserad på en 5 km enkelresa till förskolan och att en timme om dagen läggs på transport till och från förskolan. Som kilometerkostnad används den skattefria ersättningen från Skatteverket på 18,5 kr/mil 2011 samt Transportstyrelsens beräkningar av privatpersoners värdering av privat restid vilken uppgår till 51 kr/timme, vilket ger en kostnad på 69,50 kr per dag. Barnet antas vara på förskolan 5 dagar i veckan i 45 veckor om året, detta divideras med barnets genomsnittliga vistelsetid.

$$(18,5+51)*5*45/1\ 305 = 12\ \text{kr} / \text{timme}$$

C. Barnomsorg i hemmet 45 kr

Enligt output-metoden sätts värdet på barnomsorgen i hemmet till personalkostnaden i förskolan. Personalkostnaden i förskolan var enligt Skolverket 2010 58 800 kr per förskoleplats, vilket delas med den genomsnittliga vistelsetiden.

$$58\ 800 / 1\ 305 = 45\ \text{kr} / \text{timme}$$

D. Frigjord arbetskraft 154 kr

25-percentilen ger en årslön på 264 000 kr per år före skatt. Till detta kommer arbetsgivaravgifter osv. på 36,6 %. Detta ger ett produktionsvärde på 360 624 kr. Detta divideras med en årsarbetstid på 1 800 timmar vilket ger ett produktionsvärde per timme på 200 kr. Dock krävs 1,3 förskoleplatser för att frigöra en förälder eftersom genomsnittsföräldern har 1,3 barn i förskoleålder, vilket innebär att produktionsvärdet per timme delas med 1,3 för att få fram genomsnittligt frigjord arbetskraft.

$$360\ 624 / 1\ 800 / 1,3 = 154\ \text{kr} / \text{timme}$$

E. Långtidseffekter på lön 46 kr

Ett försiktigt antagande på 1 % årslönesänkning för ett års frånvaro från arbetsmarknaden ger 3 606 kr lägre produktionsvärde per år vilket kvarstår under föräldrarnas resterande arbetsliv vilket beräknas vara 30 år. Till detta läggs en reallöneökning på 2 % per år. Med en diskonteringsränta på 4 % minus reallöneökningen på 2 % blir diskonteringsvärdet på 30 år 22,693. Detta ger ett nuvärde på 3 606 kr om året i 30 år på 82 000 kr, vilket delas på den beräknade arbetstiden.

$$82\ 000 / 1\ 800 = 46\ \text{kr} / \text{timme}.$$

F. Barnomsorg i förskolan 45 kr

Samma beräkning som C. Barnomsorg i hemmet.

Tabell 5

Tabell 5. Översiktlig värdering per timme med hemarbete baserat på alternativkostnadsmetoden.

Timkostnader	
Kommunkostnader	- 90 kr
Transportkostnader	- 12 kr
Barnomsorg (hemarbete)	- 84 kr
Intäkter per timme	
Frigjord arbetskraft	154 kr
Långtidseffekter på lön	46 kr
Barnomsorg i förskola	45 kr
Summa:	59 kr

Samtliga punkter är desamma som för tabell 4 förutom hemarbete.

G. Barnomsorg (hemarbete)

Utgår från en lön på 20 000 kr i månaden, därifrån dras skatt på 30 procent. Eftersom den hemarbetande föräldern inte heller kan ta ut semester läggs de 25 semesterdagarna till på den normala arbetstiden på 1 800 timmar om året vilket ger 2 000 arbetstimmar om året.

$$20\,000 \cdot 12 - 30\% / 2\,000 = 84 \text{ kr / timme}$$

Tabell 6

Tabell 6. Genomsnittlig värdering av en utökning då föräldern inte erhåller tillägg för obekvämt arbetstid.

Timkostnader	
Kommunkostnader	- 95 kr
Transportkostnader	- 12 kr
Intäkter per timme	
Frigjord arbetskraft	154 kr
Summa:	47 kr

H. Kommunkostnader

Kommunkostnaderna är hämtade från bland annat en tjänsteskrivelse från Värmdö (DNR:11FNU/0214), som visar på en extrakostnad på 4 miljoner kr för att hålla en förskola öppen 24 timmar om dygnet året runt. I tjänsteskrivelsen anges att uträkningen baserats på att ha 2 barnskötare vardagar kväll och natt samt 3 barnskötare helger. Utifrån detta är egna beräkningar gjorda baserade på 12 timmar/dygn extra öppethållande under 255 vardagar om året samt 24 timmar/dygn extra öppethållande under 110 lördagar, söndagar och helgdagar om året. Med en genomsnittsbeläggning på 3 barn per personal så innebär detta att kommunen i genomsnitt har 6 barn på plats under vardagar samt 9 barn i genomsnitt på helger.

$$(255 \cdot 12 \cdot 6 + 110 \cdot 24 \cdot 9) / 4\,000\,000 = 95 \text{ kr / timme}$$

Även hämtade från ärende **CE-SDF-2010-327-CE-501** från Malmö stad, där kostnaden för nattverksamhet beräknades bli 126 000 kr per plats vid 20 platser på en förskola. Givet samma genomsnittliga vistelsetid som inom förskolan i övrigt med 29 timmar i veckan 45 veckor om året ger detta.

$$126\,000 / 29 \cdot 45 = 96 \text{ kr / timme}$$

Transportkostnader är uträknade på samma sätt som B, frigjord arbetskraft är uträknad på samma sätt som D.

Tabell 7

Tabell 7. Genomsnittlig värdering av en utökning då föräldern erhåller tillägg för obekväma arbetstid på 30 procent.

Timkostnader	
Kommunkostnader	- 95 kr
Transportkostnader	- 12 kr
Intäkter per timme	
Frigjord arbetskraft	200 kr
Summa:	93 kr

Samtliga punkter är desamma som för tabell 6 förutom frigjord arbetskraft.

I. Frigjord arbetskraft

Samma antagande som i D men lönen har skrivits upp med 30 %. 25-percentilen ger en årslön på 264 000 kr per år före skatt. Till detta kommer arbetsgivaravgifter osv. på 36,6%. Detta ger ett produktionsvärde på 360 624 kr. Detta divideras med en årsarbetstid på 1 800 timmar vilket ger ett produktionsvärde per timme på 200 kr. Dock krävs 1,3 förskoleplatser för att frigöra en förälder eftersom genomsnittsföräldern har 1,3 barn i förskoleålder, vilket innebär att produktionsvärdet per timme delas med 1,3 för att få fram genomsnittligt frigjord arbetskraft.

$$200 + 30 \% / 1,3 = 200 \text{ kr} / \text{ timme}$$

Slutsatsexemplet 43 miljoner

J. Samhällsvinst på 43 miljoner

Skulle förskolan på obekväma arbetstid utökas till att täcka 1 procent av förskolebarnen i stället för de 0,6 procent som var inskrivna 2010 skulle det innebära en utökning från 2 548 platser till 4 580 platser, alltså en ökning med 2 032 platser. Skulle dessa nya barn erbjudas 10 timmar i veckan i 45 veckor om året skulle detta innebära att 914 400 extra timmar barnomsorg skulle utföras. Enligt resultatet i tabell 6, om föräldern inte erhåller ob-tillägg blir det en samhällsvinst på 47 kr per timme och totalt 43 miljoner kr.

$$2\ 032 * 10 * 45 * 47 = 42\ 976\ 800 \text{ kr}$$